Lakatos Artur
A kalózkodás történetéről

Konstam, Angus:
A kalózkodás igaz története

Kalóztörténeteket rendszerint fiatal fiúk olvasnak – a mai világban még a tinédzser kor előtt vagy annak az elején. Felnőttként kinőjük az ilyen könyveket, legfeljebb a történelem iránti érdeklődésüket megtartó olvasók vesznek a kezükbe a kalózkodásról szóló, immár tudományos ismeretterjesztő műveket. Magyar nyelven kevés az ilyen színvonalas, tudományos szempontból is kifogástalan munka. Közéjük tartozik Angus Konstam könyve, amelyet 2011 óta olvashatunk.

Az aberdeeni születésű skót szerző (sz. 1960) a tengeri régészet, illetőleg a tengeri hadviselés és kalózkodás tudós szakértője. Rendkívül termékeny szerző, több mint harminc önálló (non fiction) könyve jelent meg (társszerzőkkel írt ennél is több). Gyanúsnak tűnhet ez a nagy szám, ugyanakkor Angus Konstam egyike azon keveseknek, akinél a mennyiség nem megy a minőség rovására. Számos munkája – mint például a második világháború tengeren lezajlott eseményeinek bemutatása – még a szintézis jellegűek is, szinte hiánypótlóak. Kevésbé saját kutatásaira épülnek, de nagyon hasznosak és ugyanakkor érdekesek a kalózkodásról szóló könyvei. Ezeknek mintegy összegzése a szóban forgó kötet. Vagyis, átfogó igaz – más szóval reális, tudományos – történetet mond el a kalózkodásról, ugyanakkor rengeteg színes, apró részlettel, „sztorival".

A szövegformálás narratív, olvasmányos – nyilvánvalóan széles olvasóközönséghez kívánt szólni a szerző. Ennek az elbeszélésmódnak nagy előnye az olvasmányosság, ez a műfaj azonban nem nagyon teszi lehetővé az elemző és az általánosító jellegű kijelentéseket, így a kalózkodás jelenségét a maga társadalmi-gazdasági komplexitásában megérteni kívánó olvasónak saját magának kell levonnia a következtetéseket. Ehhez csak segítséget nyújt a szerző szakértelme, a kép- és rajzillusztrációk, a szakkifejezések „köznyelven" történő megmagyarázása és a jelenség hátterének egy-egy bizonyos korszak esetében történő felvázolása.

Maga a könyv komoly bibliográfiai listával is rendelkezik – a nem angol olvasó vagy inkább történész számára kicsit szemet szúr, hogy a bibliográfiában kizárólag csak angol nyelvű címek szerepelnek.

Struktúráját tekintve a könyv – a bevezetést és a befejezést is beleszámítva – 12 fejezetre tagolódik. A történet törzsét, a kötet középső részét a nagy földrajzi felfedezések

időszakától a 19. század közepéig tartó időszak adja, főként az Atlanti-óceánon lezajló „kalózháborúk”. A fejezetek tematikusak, de ugyanakkor kronológiailag is jól elkülönített határokkal rendelkeznek.

Az első fejezet az ókori kalózkodásról szól, pontosabban mondva a kalózkodás jelenségéről a görög és római mediterrán térségben, Pompeiusnak a nagy kalózellenes háborújával bezárólag. Ez a fejezet meglehetősen rövid ugyan, de azért jól ragadja meg a kor geopolitikai viszonyait, földrajzi, technikai és politikai jellemzőit, amelyek a kalózkodás jelenségét meghatározták, elősegítették vagy éppenséggel gátolták. Nem jelennek meg a fejezetben a klasszikus ókori mesék, legendák, anekdoták – Dionnüsszosz elfogása, Julius Caesar elfogása, stb. – de a szerzőnek valószínűleg nem is volt célja, hogy közismert történeteket elismételjen.

A második fejezet, a középkori kalózokról szóló, csak földrajzi és tematikai szempontból nézve is sokkal teljesebb. Elsősorban a vikingek „portyázásairól” és a földközi-tengeri kalózkodásról szól, amely minden esetben valami jelentősebb világtörténelmi eseménynek a kísérő tünete volt – elsősorban a bizánci görögök, az oszmán törökök és az itáliai városállamok közötti küzdelem keretei között. Az utolsó rövid kis alfejezetben, a *Kalózkodás a Brit-szigeteknél*ben ismerteti a brit-szigeteki kalózkodás csíráit, amikből aztán majd kialakul az a corsair jelenség, amely meghatározó tényezője lesz majd az Amerika felfedezését követő, az Atlanti-óceánon zajló nagyhatalmi birkózásnak.

A *Reneszánsz kalózok* című fejezet pedig már át is lép abba a korba, amelyet az Atlanti-óceánon lezajlott spanyol-angol-francia tengeri nagyhatalmi rivalizálás határozott meg. Ennek a fejezetnek középpontjába elsősorban Erzsébet királynő kalózai, közülük is Sir Francis Drake kap elsősorban szerepet.

A *Földközi-tengeri korzárok* témája az elvileg oszmán uralom alá tartozó berber kalózok felemelkedése és hanyatlása köré összpontosul, azért, hogy a következő nagy fejezetben a szerző visszatérjen a világóceáni színtérre, a legutolsó karib-tengeri és maláj kalózokkal bezárólag, a XIX. század első feléig.

A kilencedik fejezet a kínai térség kalózairól szól, a tízedik pedig, a *Modern kori kalózkodás,* igencsak aktuális témát feszeget, azt, milyen szerepet játszik a kalózkodás jelensége napjainkban a szomáliai partoknál, illetve a távol-keleti térségben, és hogy ez milyen gazdasági és biztonságpolitikai veszélyeket és kihívásokat rejt magában.

A legutolsó két fejezet pedig – Kalózok az irodalomban és a filmművészetben, illetve a befejezés, A Karib-tenger igazi kalózai – azok számára lehet igazán lebilincselő, akiket nem az önmagában vett kalózkodás mint társadalmi-gazdasági-kriminalisztikai jelenség, hanem inkább a művészetben, irodalomban és filmművészetben való megjelenési formái érdekelnek.

Miközben az olvasó ezt az igencsak olvasmányos könyvet lapozza, szinte el is felejti, hogy végül is nem egy izgalmas kalandregényt olvas, hanem jól dokumentált szakkönyvet.

Természetesen lehetett volna sokkal részletesebben és átfogóbban is írni a kalózkodásról mint specifikus témáról, valamint a földrajzi lefedettség is lehetett volna nagyobb. De ezeket leszámítva is, jól sikerült könyvet olvashatunk végre magyarul is.

Konstam, Angus: *A kalózkodás igaz története.* Fordította Király Róbert. Alexandra Kiadó, 2011, Pécs. 360. old. ISBN: 9789632977201